

Results: Based on the analysis of educational and professional programs of training of maritime transport specialists in colleges, the peculiarities of the development of their ecological culture are found out. The main directions of development of the personality under study are experimentally defined (environmental education, environmental education, practical environmental activity). The system of development of ecological culture of future marine transport specialists, the structure of which is the following components: purpose, main tasks methodological approaches, basic principles, stages, content, means, methods, forms, forms, diagnostics, expected result. A structural and content model of the system has been developed, which identifies the process of achieving the goal and fulfilling the tasks.

Conclusions: Theoretically substantiated and developed structural-content model is an ideal idea of the system of development of the studied integrative property of the personality of future marine transport specialists in institutions of professional higher education. The ideas of development of ecological culture of students in this theoretical construction by means of combining the possibilities of ecological education, environmental education and practical environmental activity make it possible to implement the implementation in the college of an effective system that can significantly increase the level of professional and environmental training of marine transport specialists.

Key words: professional education, college, environmental culture, maritime transport, greening content of education, methodology of development of ecological culture, model of development of ecological culture of future specialists.

УДК 378

Аліна Сбруєва

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-1910-0138

Марина Бойченко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-0543-8832

Ірина Чистякова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0001-8645-510X
DOI 10.24139/2312-5993/2023.04/406-428

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА НАВЧАННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

У дослідженні, присвяченому з'ясуванню актуальних аспектів співробітництва у сфері професійної освіти та навчання (ПОН) в Європейському Союзі, здійснено термінологічний аналіз ключових понять теми; схарактеризовано чинники, що зумовлюють актуальність співробітництва країн ЄС у сфері ПО та політичні регулятиви розвитку європейської системи ПОН, які слугують інструментами м'якої політики ЄС; окреслено організаційні засади співробітництва в ЄС у сфері ПОН, побудованого на основі рівноправної участі всіх зацікавлених сторін. Виявлено актуальні тенденції (змістові, організаційні, управлінські аспекти) та перспективи подальшого розвитку європейської інтеграції у досліджуваній сфері на наступне десятиліття (до 2030 року).

Ключові слова: професійна освіта та навчання (ПОН), співробітництво, ЄС, забезпечення якості, змінне/дуальне навчання, учнівство.

Постановка проблеми. Зростаюча активність співробітництва у сфері професійної освіти та навчання (ПОН) в ЄС зумовлена низкою чинників, серед яких виокремлюємо соціально-економічні, політичні, демографічні тощо.

До соціально-економічних чинників відносимо суттєві зміни у структурі європейської економіки, спричинені стрімким технологічним розвитком, передусім такими процесами, як цифровізація, автоматизація, зелений перехід (екологізація), запровадження робототехніки та штучного інтелекту. Означені процеси зумовлюють зростаючий запит на створення нових робочих місць та зміни чи навіть зникнення існуючих, що спричинює динамічну трансформацію вимог до професійної підготовки робочої сили.

Зміни в економіці зумовлюють зростання політичної уваги до інвестування в нові компетентності робочої сили, що є життєво важливими для забезпечення того, щоб зусилля з модернізації Європи впроваджувалися з необхідною швидкістю та обсягом. На регіональному рівні зростає розуміння необхідності інтегрувати реформи у сфері ПОН в перспективну, конкурентоспроможну та інноваційну соціально-економічну політику з метою ефективного управління структурними змінами. Завдяки зміцненню співпраці між державами-членами ЄС, соціальними партнерами та провайдерами ПОН майбутня політика в сфері освіти стає все більш тісно пов'язаною з іншими державними та наддержавними політиками та стратегіями модернізації, підкріпленими відповідним рівнем державних, приватних та регіональних інвестицій.

Все більшого значення, у тому числі для сучасної України, набувають демографічні зміни та міграція, що стали одними з найбільших викликів у Європі та впливають на пропозицію кваліфікованої робочої сили, її різноманітність, структуру робочих місць, інтенсивність дефіциту кваліфікації та надання ПОН. Інтеграція біженців та економічних мігрантів у ринок праці ЄС стає частиною його підходу до вирішення проблеми кваліфікованої робочої сили. З цією метою активізуються зусилля щодо визначення, оцінки та підтвердження навичок, а також визнання іноземних кваліфікацій.

Названі вище та деякі інші важливі чинники зумовили перетворення співробітництва у сфері ПОН на процес, що

розвивається інтенсивно, комплексно та ефективно, тому заслуговує на ретельне вивчення з огляду на євроінтеграційні інтенції України, стан її соціально-економічної та освітньої системи.

Аналіз актуальних досліджень. Актуальні аспекти співробітництва у сфері ПОН в ЄС, національна політика та практика європейських країн у досліджуваній сфері є предметом досліджень авторитетних наукових колективів НАПН України, перш за все Інституту професійної освіти та Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна, лабораторій названих інститутів, що працюють у галузі порівняльної педагогіки (лабораторія зарубіжних систем професійної освіти і навчання, відділ зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих). В Україні успішно функціонує широке коло спеціалізованих фахових періодичних видань, що висвітлюють європейські виміри розвитку професійної освіти, а саме «Професійна освіта», «Професійна порівняльна педагогіка», «Professional Pedagogics», «Українська професійна освіта», «Професійна освіта: теорія і практика», «Неперервна професійна освіта: теорія і практика», «Педагогіка і психологія професійної освіти», «Професійна освіта: педагогіка і психологія», «Фахова передвища освіта» та ін. Питанням європейської інтеграції у сфері професійної освіти присвячено розвідки таких українських науковців, як Н. Ничкало (Ничкало, 2020), В. Попова (Попова, 2022), Л. Пуховська (Пуховська, 2018; 2020), В. Радкевич (Радкевич, 2023), О.Єршова (Єршова, 2022) та ін.

Найбільш системно і комплексно, на нашу думку, порівняльно-педагогічний вимір теорії професійної освіти в українській педагогічній думці представлено у колективній монографії «Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід» (2018). У дослідженні провідних вітчизняних фахівців у сфері ПОН охарактеризовано сучасні аспекти європейської політики у сфері професійної освіти і навчання; здійснено теоретичний аналіз проблеми розвитку систем професійної освіти і навчання в країнах ЄС; окреслено організаційно-правове забезпечення розвитку ПОН в країнах ЄС; виявлено особливості розвитку систем ПОН у країнах Західної, Центральної і Східної Європи й Скандинавських країнах (Сучасні моделі, 2018).

Однак сучасне соціально-економічне, політичне та освітнє життя європейського регіону є дуже динамічним, що спричинює численні нові виклики, суперечності, ризики та тенденції, на які європейська

громада шукає і знаходить нові відповіді, що є значимими, зокрема, для української академічної спільноти.

Мета статті: схарактеризувати актуальні аспекти співробітництва у сфері професійної освіти та навчання в Європейському Союзі.

шляхом розв'язання таких завдань:.

Методи дослідження. Для розв'язання поставленої мети було використано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження: загальнонаукові – аналіз, синтез, порівняння, систематизація й узагальнення, що дали змогу систематизувати політичні регулятиви розвитку європейської системи ПОН як інструменту м'якої політики ЄС, узагальнити організаційні засади співробітництва в ЄС у сфері ПОН та актуальні тенденції розвитку європейської інтеграції в сучасних умовах; конкретно-наукові – метод термінологічного аналізу, що забезпечив розкриття сутності досліджуваного явища за допомогою виявлення й уточнення значень і смислів основоположних понять; структурно-логічний аналіз, що дозволив охарактеризувати структуру органів управління системою ПОН в ЄС; прогностичний аналіз, що був застосований у контексті виявлення тенденцій подальшого розвитку європейської інтеграції у досліджуваній сфері на наступне десятиліття.

Виклад основного матеріалу.

Характеристика поняттєво-термінологічного апарату дослідження. Системне висвітлення проблеми дослідження вимагає, передусім, здійснення термінологічного аналізу його ключових понять, передусім таких, як «професійна освіта та навчання» (ПОН) (vocational education education and training (VET)), «змінне/дуальне навчання» (alternance/dual training), «навчання на основі практичної діяльності» (work-based learning), «учнівство» (apprenticeship). Джерелами для визначення ключових понять у нашій розвідці слугували політичні документи ЄС щодо розвитку ПОН та підготоване експертами Cedefop спеціалізоване видання «Термінологія європейської політики освіти та навчання» (2014), у якому подано тлумачення 180 ключових понять шістьма європейськими мовами (Cedefop, 2014).

Згідно з Рекомендаціями ЄС 2020 року щодо розвитку ПОН, «під професійною освітою та навчанням слід розуміти освіту та навчання, які мають на меті надати молоді та дорослим знання, навички та компетентності, необхідні для конкретних професій або більш широкої участі на ринку праці» (Council Recommendation, 2020). Згідно з визначенням Cedefop, ПОН може надаватися в офіційних і

неформальних умовах на всіх рівнях Європейської рамки кваліфікацій (EQF), включаючи рівень вищої освіти. (Cedefop, 2014, p.292).

Одним з провідних напрямів реформування ПОН на наступне десятиліття визначено розвиток «змінного/дуального навчання» (alternance/dual training), що інтерпретується як «освіта або підготовка, що поєднує періоди навчання в закладі освіти чи навчальному центрі та на робочому місці. Схема чергування періодів навчання може здійснюватися щотижня, щомісяця або щороку залежно від країни та відповідного статусу; учасники можуть бути пов'язані з роботодавцем та/або отримувати винагороду шляхом укладання угод». (Cedefop, 2014, p.24). Пов'язаним з за змістом з попереднім поняттям є й інше – «навчання на основі практичної діяльності» (work-based learning), що означає «набуття знань і навичок шляхом виконання та осмислення завдань у професійному контексті, або на робочому місці (наприклад, змінне (alternance) навчання), або в закладі професійної освіти (Cedefop, 2014, p.294).

Вартим уваги в контексті розгляду проблеми дослідження є також поняття «учнівство», яке визначається у термінологічному словнику Cedefop як «систематичне тривале навчання з чергуванням періодів на робочому місці та в закладі освіти чи навчальному центрі. Учень пов'язаний з роботодавцем договором і отримує винагороду (заробітну плату або допомогу). Роботодавець бере на себе відповідальність за надання стажисту навчання для отримання конкретної професії». (Cedefop, 2014, p. 25). Зауважимо, що розглянуті нами ключові поняття дослідження відповідають пріоритетам змін в європейській системі ПОН на наступне десятиліття.

Політичні регулятиви співпраці ЄС у сфері ПОН. У контексті висвітлення політичних документів, що регулюють співробітництво в ЄС у сфері ПОН, перш за все зауважимо, що згідно зі статутом цієї організації, освіта є відповідальністю кожної з країн-членів, тому будь-які офіційні документи ЄС, які стосуються освіти в цілому та ПОН зокрема, мають не обов'язковий, а рекомендаційний характер, тобто вони не можуть вважатися керівними нормативними актами, а слугують інструментами м'якої політики, що втілюється на основі принципу субсидіарності. Однак, вони мають велику мотиваційну, спонукальну силу, оскільки підкріплюються фінансовими інструментами за умов врахування їх положень, принципів, індикаторів.

Почнемо з документів, що слугують вагомими загальнополітичними підставами розвитку європейського співробітництва у сфері ПОН. До таких документів належать:

Римський договір (Treaty of Rome) 1957 року, у якому, а саме у статті 128, було чітко сформульовано необхідність європейської співпраці у сфері ПОН задовго до створення ЄС;

Хартія основних прав Європейського Союзу (The Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2009), у якій закріплено широкий спектр основних прав, якими користуються громадяни та резиденти ЄС. Одним з таких прав є доступ до освіти, професійної та неперервної підготовки;

Лісабонський договір (Treaty of Lisbon, 2009), який вимагає від Союзу впроваджувати «політику професійного навчання», при цьому повністю поважаючи відповідальність держав-членів за зміст та організацію професійного навчання (принцип субсидіарності);

Європейська хартія соціальних прав (The European Pillar of Social Rights), проголошена 17 листопада 2017 року, що встановлює низку принципів для підтримки справедливих і добре функціонуючих ринків праці та систем соціального забезпечення, включаючи Принцип №1 щодо права на якісну та інклюзивну освіту, професійну підготовку та неперервне навчання протягом життя та Принцип №4 щодо активної підтримки працевлаштування молоді.

Комюніке ЄК щодо «Європейської зеленої угоди» (The European Green Deal, 2019), що є новою стратегією зростання Європи, спрямованою на трансформацію її економіки та суспільства та виведення їх на шлях більш стійкого розвитку. Заклади освіти, констатовано в Комюніке, мають хороші можливості для взаємодії з учнями, батьками, підприємствами та широкою спільнотою щодо змін, необхідних для успішного «зеленого переходу». Щоб скористатися перевагами переходу на «зелену» технологію, необхідно активне підвищення кваліфікації та перенавчання робочої сили;

Комюніке ЄК «Сильна соціальна Європа для справедливого переходу» (A strong social Europe for just transition, 2020), у якому підкреслено необхідність поставити в центр уваги політики ЄС навички, можливості працевлаштування та людський капітал;

Комюніке ЄК щодо «Нової промислової стратегії для Європи» (A New Industrial Strategy for Europe, 2020), що закликає до рішучих дій, щоб зробити навчання впродовж життя реальністю для всіх і

забезпечити, щоб освіта та професійна підготовка допомагали здійснити подвійний перехід. Комюніке констатує необхідність збільшення кількості підготованих в системі вищої освіти та ПОН вчених, інженерів і техніків для європейського ринку праці.

Розгляд системної політики ЄС у сфері реформування ПОН вважаємо за доцільне починати з 2002 року, тобто запуску *Копенгагенського процесу*, спрямованого на розширення співробітництва та підвищення якості європейського ПОН.

Саме завдання розв'язання проблеми якості ПОН було покладено в основу документу «Рекомендацій Європейського Парламенту та РЄ від 18 червня 2009 року щодо створення Європейської еталонної системи забезпечення якості професійної освіти та навчання (European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training – EQAVET). За результатами імплементації цього документу було розроблено і запроваджено еталонну структуру для підтримки держав-членів у покращенні якості національних систем ПОН та сприяння підвищенню прозорості розвитку політики ПОН між державами-членами.

Цілі створення регіональної системи високоякісної та гнучкої професійної освіти й навчання, транснаціональної мобільності продовжували бути основою європейського бачення модернізації ПОН, визначеного відповідальними міністрами країн ЄС в 2010 році в *Брюггеському комюніке* (The Bruges Communiqué, 2010), що являє собою пакет цілей і дій для підвищення якості професійного навчання в Європі, розширення його доступності і відповідності потребам ринку праці.

Важливими в контексті аналізу питань формування європейської політики у сфері ПОН є документ РЄ «Рекомендація Ради від 22 квітня 2013 року щодо створення молодіжної гарантії» (The Council Recommendation of 22 April 2013 on establishing a Youth Guarantee), у якому сформульовано рекомендації державам-членам забезпечити, щоб усі молоді люди віком до 25 років отримували якісну пропозицію працевлаштування, продовження освіти, учнівства чи стажування протягом чотирьох місяців після того, як стали безробітними або залишили формальну освіту. Отже, якісна ПОН розглядається як основоположна складова соціальних гарантій для молоді.

Подальшим кроком у розвитку європейської політики у сфері ПОН стало прийняття так званих *Ризьких висновків* (Riga Conclusions 2015 on a New Set of Medium-term Deliverables in the field of VET for the

period 2015-2020) від 22 червня 2015 року, у яких міністри країн ЄС, відповідальні за ПОН, узгодили пріоритети для досягнення спільного бачення щодо реалізації стратегічної рамки для європейського співробітництва в галузі освіти та навчання (ET 2020).

Вартою уваги в контексті характеристики актуальної політики ЄС у сфері ПОН вважаємо такий документ, як *Європейська програма навичок для сталої конкурентоспроможності, соціальної справедливості та стійкості* (European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience, 2021), у якому встановлено політичні пріоритети та визначено дії, спрямовані на підвищення можливостей працевлаштування громадян, надання їм можливостей для підготовки на робочому місці у контексті подальшого просування зеленого та цифрового переходу.

Визначальну роль у формування політики ЄС у сфері ПОН на наступне десятиліття (2021-2030 рр.) відіграли такі документи, як «Висновок Консультативного комітету з питань професійного навчання щодо майбутнього професійної освіти та навчання після 2020 року» (ACVT, 2018), «Рекомендації РЄ від 15 березня 2018 року щодо Європейської рамки якісного та ефективного учнівства» (Council Recommendation, 2018), «Рекомендації РЄ щодо професійної освіти та навчання для стійкої конкурентоспроможності, соціальної справедливості та відповідальності» (Council Recommendation, 2020), «Резолюція ЄК щодо стратегічної рамки європейського співробітництва в галузі освіти та навчання у межах Європейського простору освіти та поза ним (2021–2030)» (EC Resolution, 2021a), «Резолюція щодо структури управління стратегічною рамкою європейського співробітництва в освіті та навчанні у межах Європейського простору освіти та поза ним (2021–2030)» (EC Resolution, 2021b). Названі вище документи 2018-2021 рр., що визначають пріоритети розвитку європейської системи ПОН у 20-х р. XXI ст., стануть предметом нашого подальшого розгляду.

Перш за все схарактеризуємо *організаційні засади європейського співробітництва у сфері ПОН, спрямованого на формування відповідної регіональної політики*. Організація співробітництва Європейського Союзу у сфері ПОН здійснюється такими структурами та їх представниками:

– *зустрічі Генеральних директорів професійної освіти та навчання* (Directors General for Vocational Education and Training - DGVT)

(DGVТ, 2023). Загальна мета зустрічей DGVТ полягає в тому, щоб забезпечити платформу для обговорення для осіб, які приймають рішення, а також представників зацікавлених сторін: учасники інформуються про заплановані ініціативи ЄК, про впровадження спільних інструментів політики ЄС у сфері ПОН та про ідеї щодо нових інструментів, які учасники можуть обговорити та висловити свою думку.

– *Консультативний комітет з професійної підготовки* (Advisory Committee on Vocational Training - ACVT), роль якого полягає в консультуванні політики ЄК щодо впровадження професійної підготовки. З моменту свого створення в 1963 році та відповідно до статті 2 Рішення РЄ 2004/223/СЕ від 26 лютого 2004 року, ACVT має завдання допомагати європейським структурам у впровадженні політики ПОН. Комітет вбудований у більш широку структуру, яка включає такі елементи, як системи моніторингу професійної кар'єри випускників закладів ПОН, механізми прогнозування навичок, професійна орієнтація, визнання результатів неформального та інформального навчання тощо. Таким чином, компетенція ACVT виходить далеко за межі ПОН та учнівства у вузькому сенсі, торкаючись також навчання дорослих, умінь і кваліфікацій у більш загальному плані (ACVT, 2023).

– *Європейський центр розвитку професійної підготовки* (European Centre for the Development of Vocational Training – Cedefop) – є одним із децентралізованих агентств ЄС. Заснований в 1975 році, Cedefop сприяє розробці, просуванню та реалізації політики ЄС у сфері ПОН, а також політики навичок і кваліфікацій, працюючи разом з ЄК, державами-членами та соціальними партнерами. З цією метою він поширює знання, надає інформаційні та аналітичні послуги для розробки політики, включаючи висновки, що ґрунтуються на дослідженнях, сприяє обміну знаннями між ЄС та національними суб'єктами (Cedefop, 2023).

– *Європейський фонд професійної підготовки* (The European Training Foundation – ETF), місія якого полягає в тому, щоб допомогти країнам з перехідною економікою та країнам, що розвиваються, використати потенціал свого людського капіталу шляхом реформування систем освіти, навчання та ринку праці в контексті політики зовнішніх відносин ЄС.

Таким чином, міжнародні структури, залучені до організації європейського співробітництва у сфері ПОН, мають значний досвід,

що за своєю тривалістю далеко перевершує існування ЄС. Означені структури представляють інтереси всіх зацікавлених сторін, що дозволяє враховувати їх у рекомендаціях та висновках.

Тенденції розвитку європейської системи ПОН на наступне десятиліття. Названі вище європейські структури та організації вже у 2017 році розпочали роботу з формулювання бачення політичних рамок ПОН після 2020 року, які мають бути пов'язані зі створенням Європейського простору освіти. У результаті різноманітних консультацій із зацікавленими сторонами прогнозовано такі нові тенденції у розвитку змістових, організаційних та управлінських засад ПОН:

- очікується, що ПОН перепозиціонується в майбутньому поєднанні міцної основи базових навичок, загальних, м'яких, трансверсальних і професійних компетентностей. ПОН має довести свою здатність готувати працівників не лише до наявних робочих місць, а й до майбутнього працевлаштування та створення робочих місць. Очікується, що ПОН сприятиме розвитку демократичного громадянства та європейських цінностей. Передбачається, що зі зростаючою вагою фахового змісту ПОН паралельно з ключовими компетентностями навчання стане більш гібридним – з точки зору розмивання кордонів у профілі закладу, цільовій групі, навчальних програмах та навчальному середовищі між ПОН та загальною освітою, між початковою, вищою та неперервною ПОН, між професійною та загальною вищою освітою;

- очікується, що зв'язок між початковою й неперервною ПОН та ринком праці зміниться з одностороннього на двосторонній. З огляду на події на ринку праці, пов'язані, передусім, з подвійним переходом, професійний розвиток працівників протягом усього життя стає все більш необхідним. Це означає, що нинішня політика, зосереджена на державному фінансуванні первинної ПОН, повинна трансформуватися на таку, за якої провайдери все частіше пропонуватимуть навчальні курси для дорослих працівників (CVET). Таким чином, ЄС потрібні політичні підходи та рамки професійної освіти, орієнтовані на попит, на практику, гнучкі та оперативні;

- очікується, що нові технології та формати організації виробничої діяльності будуть швидше охоплені системами прогнозування навичок і переведені в систему ПОН для врахування потреби в необхідних навичках, розробки навчальних програм і надання інноваційних кваліфікацій. З цією метою системи ПОН розроблять механізми «швидкого реагування» як для стабільних

шляхів надання основних кваліфікацій/навичок із гарантованою якістю, так і для гнучких форматів додавання нових навичок або навичок вищого рівня, що вимагає участі соціальних партнерів (як роботодавців, так і профспілок);

- очікується що ПОН зможе поєднати та збалансувати підхід, орієнтований на процес, що враховує вхідні параметри, ресурси й пропозицію, з підходом, орієнтованим на результати і наслідки, з огляду на необхідність задоволення очікувань учнів щодо відповідних навичок, роботодавців щодо потреб у навичках та збільшення продуктивності праці, і потреб суспільства з огляду на очікуваний внесок у економічне зростання та соціальну згуртованість;

- очікується, що управління ПОН здійснюватиметься спільно за участю основних зацікавлених сторін і впроваджуватиметься на національному, регіональному, місцевому, інституційному та галузевому рівнях. Залучення соціальних партнерів, а також зацікавлених сторін, таких як провайдери та здобувачі ПОН, у розробці, реалізації та управлінні відповідними політиками буде посилюватися;

- методичне забезпечення навчального процесу продовжуватиме розвиватися із впровадженням нових, заснованих на технологіях засобах і програмах. Значно активізуватимуться зв'язки з інноваціями та підвищуватиметься ефективність ПОН (ACVT, 2018) .

У висновках експертів ACVT щодо тенденцій розвитку ПОН у наступному десятилітті зазначено, що сильні системи професійної освіти та навчання сприяють конкурентоспроможності, інноваціям та зростанню ЄС як єдиного ринку праці та освітнього простору. Разом з тим визнається, що, хоча різні країни Європи стикаються зі спільними викликами у сфері ПОН, вони не обов'язково однакові на всьому континенті: у деяких країнах спостерігають збільшення кількості вступників у систему ПОН та її позитивний імідж, тоді як інші борються за привабливість цієї системи та зазнають зниження інтересу до професійного навчання. Деякі країни мають системи шкільного типу, інші мають дуальні системи або поєднання обох. Ця різноманітність вимагає, щоб політичні рішення були добре адаптовані до конкретного контексту кожної країни (ACVT, 2018).

Узагальнення викладених вище тенденцій розвитку європейської системи ПОН було покладено в основу формулювання експертами ACVT візії майбутньої професійної освіти та навчання до 2030 року, що включає такі характеристики аналізованої системи:

Досконале, інклюзивне та неперервне ПОН. Європейські системи ПОН до 2030 року повинні бути спрямовані на надання досконалої та інклюзивної освіти та навчання, які створюють можливості як для економічної, так і для соціальної згуртованості, підтримують конкурентоспроможність і зростання, розумний, інклюзивний і стійкий розвиток, а також сприяють демократичному громадянству та європейським цінностям, таким чином допомагаючи всім людям розвивати свій повний потенціал у неперервному навчанні впродовж життя. Означені пріоритети визначаються трьома основними елементами:

1) сприяють набуттю навичок, компетентностей та кваліфікацій, які забезпечують працевлаштування, адаптацію, особистісний розвиток та активну громадянську позицію особи;

2) забезпечують доступну, привабливу, побудовану на цінностях, інноваційну, із гарантованою якістю підготовку для всіх;

3) є інтегрованими, гнучкими, диверсифікованими та якісними, а також підкріплені управлінням, фінансуванням та керівництвом, що сприяють досконалості, залученню, ефективності та спільній відповідальності (ACVT, 2018).

Схарактеризована вище візія, як зазначили експерти ACVT, може бути реалізованою на основі розширеного партнерства між системою ПОН та сферою праці шляхом досягнення наведених нижче цілей.

А. Формування навичок, компетентностей та кваліфікацій для працевлаштування, адаптації, особистого розвитку та активної громадянської позиції.

- Надання ПОН має включати а) стабільне ядро та б) гнучкі елементи, щоб надати учням навички та наскрізні компетентності, необхідні на ринку праці та в суспільстві, які дадуть їм змогу здійснювати самостійний вибір у професійному житті та необхідні зміни кар'єри, а також дотримуватись активної громадянської позиції. Учні повинні міцно володіти базовими навичками (мовна та числова грамотність, цифрові знання) та іншими ключовими навичками. Усі ці навички та ключові компетентності, у тому числі підприємницькі навички, критичне мислення, а також навички управління кар'єрою, слід розвивати в рамках ПОН.

- Оскільки ПОН відіграє важливу роль у сприянні працевлаштуванню учнів та продуктивності, конкурентоспроможності й розвитку інноваційного потенціалу європейських компаній, важливо

й надалі підвищувати відповідність курикулуму ПОН потребам ринку праці, в тому числі через застосування результато-центрованого підходу, змінного навчання (alternance training) та навчання на виробництві (work-based learning).

В. Забезпечення доступної для всіх, привабливої, побудованої на цінностях, інноваційної, із гарантованою якістю підготовки.

- ПОН повинні здійснювати висококваліфіковані вчителі та досвідчені майстри, які набувають початкового та неперервного професійного розвитку (включаючи цифрові навички та інноваційні методи навчання) з метою досягнення високоякісних навчальних результатів. Зусилля мають бути спрямовані на підвищення привабливості професії вчителя і майстра для забезпечення достатньої кількості кваліфікованого педагогічного персоналу.

- ПОН має бути студентоцентрованим, забезпечувати гнучкі та модульні можливості для навчання, включаючи можливості мобільності, дозволяти прогресувати з метою досягнення максимального рівня успішного завершення навчання. Надання ПОН має ґрунтуватися на доцільному поєднанні сучасних освітніх середовищ, включаючи навчання на робочому місці та ІКТ-навчання, сучасні методи та засоби навчання, а також доступ до інфраструктури найсучасніших технологій.

- ПОН має підтримувати смарт- та стійкий розвиток шляхом розширення застосування міждисциплінарного підходу та пропонуючи інноваційні засоби, які сприяють креативності учнів і враховують нові пріоритети, визначені економічним ландшафтом, що розвивається в контексті четвертої промислової революції.

- Необхідно сприяти розвитку ПОН як привабливого та високоякісного шляху до роботи та життя. Привабливість може бути досягнута, зокрема, через сприяння досконалості навчання, що має бути популяризовано через рекламні заходи/кампанії за участю всіх зацікавлених у розвитку ПОН сторін та успішних випускників цієї системи як прикладів для наслідування. Потенційні учні повинні мати доступ до чіткої та зручної інформації про навчальні пропозиції на національному та регіональному рівнях. Професійна орієнтація, спрямована, зокрема, на учнів та їх сім'ї, відіграє важливу роль у підтримці ПОН.

- Системи ПОН повинні забезпечувати ефективний і гендерно збалансований доступ, привабливість і можливості навчання для всіх,

беручи до уваги потреби та становище учнів, а також навички та кваліфікації, необхідні на ринку праці. Таким чином, ПОН узгоджується з цілями першого принципу Європейської хартії соціальних прав і є корисним для всіх незалежно від їхнього соціально-економічного походження, наявних навичок або кар'єрного/посадового статусу. Такий підхід може дозволити ідивідам бути активними членами суспільства та продуктивними й успішними працівниками.

- ПОН має пропонувати високоякісну освіту та підготовку й отримувати підтримку на всіх рівнях, у тому числі як форми вищої освіти.

- Професійне навчання має бути прозорим і розрахованим на кар'єру, підтримуватися механізмами валідації неформальної та інформальної освіти, визнанням попереднього навчання та якісними й ефективними послугами з професійної орієнтації, а також має сприяти доступу до добре розвинених шляхів прогресу.

С. Побудова інтегрованих, гнучких, диверсифікованих та якісних систем, управління та фінансування яких сприяють досконалості, інклюзії та ефективності. Системи ПОН повинні бути:

- побудовані відповідно до перспективи навчання впродовж життя, що включають початкове та неперервне надання такої освіти як для молоді, так і для дорослих;

- частиною загальних національних систем освіти та управління освітою й професійною підготовкою, бути пов'язаними з політикою зайнятості й соціальною політикою на місцевому, регіональному, національному та європейському рівнях;

- інтегровані в перспективні економічні та інноваційні стратегії й системи на місцевому, регіональному, національному та європейському рівнях для проактивного спільного формування інновацій та зростання;

- базуватися на потужних механізмах забезпечення якості та ефективних системах зворотного зв'язку, які дозволяють своєчасно адаптувати навчальні програми до мінливих потреб ринку праці та підтримуються інструментами прозорості.

Управління та здійснення ПОН має ґрунтуватися на прогнозуванні й оцінюванні навичок, а також системах відстеження кар'єр випускників, щоб підтримати учнів у здобутті професійних навичок, які відповідають динамічному розвитку суспільства та ринку

праці, зокрема цифровізації, автоматизації/робототехніці, переходу до зеленого економіки та стійкого розвитку.

Системи ПОН мають бути краще адаптованими до соціально-економічного середовища, що швидко розвивається, бути більш орієнтованими на попит і відкритими з точки зору форм надання послуг, зокрема через стратегії інтернаціоналізації, більший досвід транснаціональної мобільності, нові форми цифрового навчання, змішане навчання, модулі для повторного підвищення кваліфікації, і різноманітність провайдерів.

Системи ПОН мають базуватися на ефективному управлінні на всіх рівнях, яке залучає всі зацікавлені сторони, зокрема соціальних партнерів, і забезпечує ефективний і справедливий соціальний діалог між профспілками та роботодавцями, беручи до уваги національні системи виробничих відносин, а також практику освіти та навчання. Таке полісуб'єктне та багаторівневе управління повинно знайти відображення також у механізмах фінансування.

Системи ПОН повинні забезпечувати належний ступінь автономії для провайдерів освіти відповідно до національних систем, а також стабільне фінансування, яке забезпечує реалізацію цієї візії.

Зростаюча важливість підвищення кваліфікації та перепідготовки дорослих у перспективі навчання впродовж життя також має бути відображена в балансі між інвестиціями та фінансуванням початкової ПОН (I-VET) та неперервної ПОН (C-VET).

Досконалість ПОН повинна заохочуватися, підтримуватися та винагороджуватися. Така досконалість може бути охарактеризована цілісним підходом, у якому ця система:

- є невід'ємною частиною екосистем навичок, сприяючи національному та регіональному розвитку, інноваціям та стратегіям смарт спеціалізацій;
- є частиною трикутників знань, тісно співпрацюючи з іншими секторами освіти, науковою спільнотою та бізнесом;
- дозволяє учням набути професійних і ключових компетентностей завдяки високоякісному забезпеченню, яке підкріплюється гарантією якості, створює інноваційні форми партнерства зі світом праці та підтримується неперервним професійним розвитком викладацького персоналу, інноваційними педагогічними методиками та стратегії інтернаціоналізації (ACVT, 2018).

Викладена у висновках експертів ACVT візія розвитку європейського ПОН до 2030 р. (ACVT, 2018) та найважливіші положення низки інших названих нами політичних документів ЄС 2018-2021 рр. у сфері політики ПОН було покладено в основу «Рекомендацій РЄ щодо професійної освіти та навчання для сталої конкурентоспроможності, соціальної справедливості та відповідальності (Council Recommendation, 2020). Рекомендації визначають ключові принципи для забезпечення того, щоб професійна освіта та навчання були гнучкими, швидко адаптувалися до потреб ринку праці та надавали якісні можливості для навчання як для молоді, так і для дорослих. Означені Рекомендації приділяють першочергову увагу підвищенню гнучкості ПОН, розширеним можливостям для навчання на роботі, учнівства та покращеного забезпечення якості.

У статусі інструменту м'якої політики ЄС у сфері освіти та професійної підготовки, соціальної політики та політики зайнятості Рекомендації спонукають країни-члени працювати над досягненням до 2025 року таких цілей (індикаторів) на рівні Союзу:

- частка працевлаштованих випускників ПОН має становити не менше 82 % (цей індикатор охопить вікову групу 20-34 років, яка отримала 1-3 роки тому повну середню або післясередню не вищу професійну освіту);

- 60 % недавніх випускників ПОН отримують можливість навчання на роботі під час ПОН. Ця ціль стосується всіх форм навчання на робочому місці, а також сприятиме розширенню можливостей учнівства, які можуть бути підтримані «Гарантією для молоді»;

- 8 % учнів ПОН користуються можливостями навчальної мобільності за кордоном (Council Recommendation, 2020).

Далі розглянемо конкретні положення аналізованого Документу (Council Recommendation, 2020) щодо основних вимог до ПОН в умовах європейської інтеграції на наступне десятиліття (до 2030 року).

Швидка адаптація ПОН до змін ринку праці.

- програми ПОН пропонують збалансоване поєднання професійних навичок, включаючи технічні, добре узгоджені з усіма економічними циклами, робочими місцями та методами роботи, що розвиваються, а також ключові компетентності, включаючи міцні базові навички, цифрові, трансверсальні, екологічні та інші життєві навички, які створюють міцну основу для стійкості, навчання впродовж життя; здатність до працевлаштування протягом життя;

здатність до соціальної інтеграції, активної громадянської позиції та особистого розвитку;

- пропозиції програм і кваліфікації ПОН регулярно оновлюються, якщо це доцільно, на основі інформації про навички (тобто системи відстеження професійних кар'єр випускників, механізми прогнозування навичок, у тому числі на галузевому та регіональному рівнях);

- провайдери ПОН мають, відповідно до національного контексту, певний ступінь автономії, гнучкості, підтримки та фінансування, щоб адаптувати свою пропозицію щодо навчання до мінливих потреб у навичках, екологічних і цифрових переходів та економічних циклів, забезпечуючи при цьому якість результату ПОН;

- програми ПОН на всіх рівнях включають компоненти навчання на робочому місці, які додатково розширюються у неперервній ПОН; передбачається подальший розвиток схем учнівства і їх доповнення належною підтримкою та заходами для вирішення конкретних проблем малих компаній, щоб створити можливості для навчання на роботі в різних секторах економіки. Необхідно передбачити заходи стимулювання для роботодавців відповідно до національного контексту.

Гнучкість та забезпечення можливостей прогресу в професії як основа реформування ПОН:

- програми ПОН орієнтовані на учня, пропонують доступ до очного та он-лайн або змішаного навчання, гнучкі та модульні програми, засновані на визнанні результатів неформальної та інформальної освіти, і відкривають можливості для кар'єрного росту та подальшого навчання; програми неперервної професійної підготовки розроблені таким чином, щоб їх можна було адаптувати до потреб ринку праці, галузевих чи індивідуальних потреб у підвищенні кваліфікації чи перекваліфікації;

- програми ПОН базуються на модулях або одиницях, якими вимірюються результати навчання, а також існуючих механізмах перевірки, які дозволяють трансфер, визнання та накопичення результатів навчання окремих осіб з метою отримання кваліфікації, часткової кваліфікації, відповідно до національного контексту. У початковій професійній підготовці основною метою є просування до повної кваліфікації.

ПОН як рушійна сила інновацій та зростання, що здійснює підготовку до цифрового і зеленого переходу у професіях, які користуються високим попитом.

– ПОН набуває стійкого характеру, будучи частиною економічних, промислових та інноваційних стратегій, у тому числі тих, що пов'язані з відновленням, екологічним та цифровим переходом. Як наслідок, пропозицію ПОН необхідно суттєво адаптувати та/або розширити, особливо для дорослих, шляхом сприяння набуттю підприємницьких, цифрових та екологічних навичок;

– центри професійної майстерності діють як каталізатори для інвестицій у місцевий бізнес, підтримуючи відновлення, зелені та цифрові переходи, європейські та регіональні інновації та стратегії смарт спеціалізації, розвиток ПОН, у тому числі на вищих рівнях кваліфікації (рівні EQF 5-8), що відповідають національному контексту та надають інноваційні послуги, такі як кластери та бізнес-інкубатори для стартапів та технологічні інновації для МСП, а також інноваційні рішення для підвищення кваліфікації для працівників, яким загрожує звільнення;

– заклади ПОН мають доступ до найсучаснішої інфраструктури, у яких діють стратегії цифровізації відповідно до національного контексту та включають екологічну та соціальну стійкість у свої програми та організаційне управління, таким чином сприяючи реалізації цілей сталого розвитку ООН.

Розвиток культури забезпечення якості ПОН на європейському, національному та інституційному рівнях.

Європейська стандартна система забезпечення якості (EQAVET Framework) використовується в національних системах забезпечення якості як для початкової, так і для неперервної ПОН. Вона охоплює ПОН в усіх навчальних середовищах (наприклад, навчання в школі та навчання на роботі, включаючи схеми учнівства) і всі типи навчання (цифрове, очне або змішане), що надається як державними, так і приватними провайдерами, і підкріплюється набором індикативних дескрипторів і загальних довідкових індикаторів для забезпечення якості ПОН, що застосовуються як на рівні системи, так і на рівні кожного провайдера, відповідно до національного контексту.

Важливим елементом змісту аналізованих нами політичних регуляторів європейського співробітництва у сфері ПОН, цікавим для процесу європейської інтеграції ПОН України, є рекомендації щодо

реалізації європейської політики на національному рівні. Розглянемо означені рекомендації, реалізація яких передбачає впровадження європейської політики на національному рівні разом із соціальними партнерами та іншими відповідними зацікавленими сторонами. При цьому держави повинні:

- підтримувати стійке партнерство для управління ПОН відповідно до національного контексту та, у відповідних випадках, через державно-приватне партнерство. Залучати соціальних партнерів та всіх зацікавлених сторін, включаючи заклади ПОН, підприємства будь-якого розміру, державні та приватні служби зайнятості, викладачів та інструкторів ПОН та їхніх представників, посередницькі органи, такі як промислові, торгові та ремісничі палати, професійні та галузеві організації, національні координатори «Молодіжних гарантій», ESF та інших ініціатив ЄС, сектор інформаційних технологій, Центри професійної майстерності, кластери, організації учнів та батьків, а також місцеві, регіональні та національні органи влади. Сприяти такому партнерству на регіональному та галузевому рівнях;

- зробити все можливе для використання європейських інструментів прозорості, таких як Європейська рамка кваліфікацій, Європейська система трансферу та накопичення кредитів (ECTS), Europass та Європейські навички, компетенції, кваліфікації та професії (European Skills, Competences, Qualifications and Occupations – ESCO); сприяти автоматичному взаємному визнанню кваліфікацій та результати періодів навчання за кордоном, дозволяти учням використовувати різні функції Europass (наприклад, запис свого досвіду, навичок і кваліфікації в онлайн-профілі, який слугує для професійної орієнтації, набуття досвіду мобільності, отримання облікових даних з цифровим підписом, а також отримання пропозицій і пошуку можливостей навчання та роботи, кваліфікації, підтвердження, визнання тощо);

- оптимально використовувати фонди та інструменти Європейського Союзу, що підтримують реформи та/або інвестиції в ПОН, включно з цифровізацією та екологічною стійкістю, такими як ЄС наступного покоління (Recovery and Resilience Facility, REACT-EU), Європейський соціальний фонд+ , SURE, Європейський фонд регіонального розвитку, InvestEU, Erasmus+, Horizon Europe, Interreg, Цифрова Європа, Механізм справедливого переходу та Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських районів, а також Фонд

модернізації; стимулювати подальші інвестиції в ПОН як з боку державного, так і приватного секторів (Council Recommendation, 2020).

На завершення розгляду проблеми дослідження звернемося до Резолюції РЄ «Шодо стратегічних рамок європейського співробітництва в галузі освіти та навчання у Європейському освітньому просторі та за його межами (2021-2030)», у якій визначено п'ять ключових пріоритетів подальшого співробітництва у сфері освіти у контексті формування нового Європейського освітнього простору, що включатиме всі ланки освіти, зокрема і ПОН:

1. Поліпшення якості, справедливості, інклюзивності та успішності для всіх в освіті та підготовці.
2. Перетворення навчання протягом усього життя та мобільності на реальність для всіх.
3. Підвищення рівня компетентностей та мотивації в педагогічній професії.
4. Підсилення європейської вищої професійної освіти.
5. Підтримка зелених та цифрових переходів у освіті та підготовці та через освіту і підготовку. (Council Resolution, 2021a).

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. У контексті з'ясування актуальних аспектів співробітництва у сфері професійної освіти та навчання в Європейському Союзі схарактеризовано чинники (соціально-економічні, політичні, демографічні), що зумовлюють актуальність співробітництва країн ЄС у сфері ПО та політичні регулятиви розвитку європейської системи ПОН, що слугують інструментами м'якої політики ЄС, побудованої на основі принципу субсидіарності. Окреслено організаційні засади співробітництва в ЄС у сфері ПОН (змістові, організаційні, управлінські аспекти), що базуються на принципі рівноправної участі всіх зацікавлених сторін. Виявлено актуальні тенденції та перспективи подальшого розвитку європейської інтеграції у досліджуваний сфері на наступне десятиліття (до 2030 року).

Констатовано, що ПОН розвивається як невід'ємна складова єдиного і цілісного Європейського простору освіти, співробітництво у якій прогресує протягом останніх років все більш інтенсивно, що зумовлено значимістю сфери ПОН для соціально-економічного, технологічного, екологічного розвитку регіону. Такий висновок підтверджується широкою сукупністю проаналізованих у розвідці політичних документів, у яких визначено актуальні тенденції та подальші

перспективи розвитку ПОН до 2030 року. Найбільш актуальними тенденціями подальшого розвитку співробітництва у сфері ПОН стали такі: сприяння швидкій адаптації ПОН до змін ринку праці; розвиток гнучкості освітніх програм та забезпечення випускникам можливості прогресу у професії; перетворення ПОН на рушійну силу інновацій та економічного росту, що здійснює підготовку до цифрового і зеленого переходу у професіях, які користуються високим попитом; перетворення навчання протягом усього життя та мобільності на реальність для всіх; розвиток культури забезпечення якості ПОН на європейському, національному та інституційному рівнях.

На подальше дослідження заслуговують такі питання подальшого розвитку ПОН, як організація навчання на робочому місці, учнівство, забезпечення якості та прозорості ПОН у межах ЄС.

ЛІТЕРАТУРА

- Ершова, О. (2022). Імплементация європейського досвіду формування цифрових компетентностей у систему освіти України. *Professional Pedagogics*, 1(24), 289–297. (Yershova, O. (2022). Implementation of the European experience in the formation of digital competences in the education system of Ukraine. *Professional Pedagogics*, 1(24),) URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.289-297>
- Ничкало, Н., Сікора, Я. Вовк, М. (2020). Філософсько-аксіологічні засади педагогіки праці у наукових візіях польських учених. Естетика і етика педагогічної дії, 21, 9-21. (Nichkalo, N., Sikora, Y. Vovk, M. (2020). Philosophical and axiological foundations of pedagogy in the scientific views of Polish scientists. *Aesthetics and pedagogical ethics*, 21, 9-21.) URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16257>
- Попова, В., & Попов, В. (2022). Роль науки і освіти у формуванні суб'єктності України у процесі входження в європейський простір. *Professional Pedagogics*, 2(25), 45–57. (Popova, V., & Popov, V. (2022). The role of science and education in the formed subjectivity of Ukraine in the process of entering the European space. *Professional Pedagogics*, 2(25), 45–57.) URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.45-57>
- Радкевич, В. (2023). Сучасні моделі публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу. *Professional Pedagogics*, 1(26), 4–14. (Radkevich, V. (2023). Current models of public-private partnership in the field of professional education and training in the countries of the European Union. *Professional Pedagogics*, 1(26), 4–14.) URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.4-14>
- Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід. (2018). Монографія. За заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ІПТО НАПН України. (*Modern models of professional education and training in the countries of the European Union: comparative experience*. (2018). Monograph. Ed.by V. O. Radkevich. Kyiv: IVET NAPS of Ukraine).

- ACVT (Advisory Committee on Vocational Training). (2023). *Mission*. URL: <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=en&do=groupDetail.groupDetail&groupID=1803>
- ACVT. (2018). Opinion on the Future of Vocational Education and Training Post-2020 by the Advisory Committee on Vocational Training. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1146&newsId=9263&>
- Cedefop (European Centre for the Development of Vocational Training). (2023). *Who we are*. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/about-cedefop/who-we-are>
- Cedefop. (European Centre for the Development of Vocational Training) (2014). *Terminology of European Education and Training Policy*. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/4117>
- Council Recommendation (2020). *On vocational education and training (VET) for sustainable competitiveness, social fairness and resilience*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020H1202%2801%29>
- Council Recommendation. (2018) *On a European Framework for Quality and Effective Apprenticeships*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0502%2801%29>
- DGVT (Directors General for Vocational Education and Training). (2023). *Meeting of the Directors General for Vocational Education and Training*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/events/meeting-directors-general-vocational-education-and-training-dgvt>
- EC (European Commission). (2021a). *Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021–2030)*. URL <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32021G0226%2801%29>
- European Training Foundation. (ETF). (2023). *About*. <https://www.etf.europa.eu/en/about>
- EC (European Commission). (2021b). *Resolution on the governance structure of the strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021–2030)*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32021G1210%2801%29>
- Pukhovska, L. & Leu, S. (2020). EU and Ukrainian innovative experience in education: the orientation point for VET of Ukraine. *Education: Modern Discourses*, 3 , 42-49. URL: <https://doi.org/10.37472/2617-3107-2020-3-04>
- Pukhovska, L. (2018). Theoretical foundation of vocational education and training in EU countries. *Education: Modern Discourses*, 1, 63-69. URL: <https://doi.org/10.32405/2617-3107-2018-1-7>
- The Bruges Communiqué. (2010). *On enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011-2020*. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1146&newsId=9263&>

SUMMARY

Sbruieva Alina, Boichenko Maryna, Chystiakova Iryna. The current aspects of cooperation in the field of vocational education and training (VET) in the European Union.

The study clarified the current aspects of cooperation in the field of vocational education and training (VET) in the European Union. A terminological analysis of the key concepts of the topic was carried out. The factors (socio-economic, political, demographic) that determine the relevance of EU countries' cooperation in the field of

VET and political regulations for the development of the European VET system, which serve as instruments of the EU soft policy built on the principle of subsidiarity, are characterized. The organizational foundations of cooperation in the EU in the field of VET, based on the principle of equal participation of all interested parties, are outlined. Current trends and prospects for the further development of European integration in the studied area for the next decade (until 2030) have been identified.

It has been established that VET is developing as an integral component of a single and integral European education area, cooperation in which is progressing more and more intensively in recent years, which is due to the importance of the VET for the socio-economic, technological, and ecological development of the region. This conclusion is confirmed by a wide range of political documents analyzed in the research, which define current trends and further prospects for the development of the VET until 2030. The following are the most relevant trends in the further development of cooperation in the field of VET: promotion of rapid adaptation of VET to changes in the labor market; developing the flexibility of educational programs and providing graduates with the opportunity to progress in the profession; transforming VET into a driving force of innovation and economic growth, preparing for the digital and green transition in professions that are in high demand; making lifelong learning and mobility a reality for all; developing VET quality assurance culture at the European, national and institutional levels.

Key words: vocational education and training (VET), cooperation, European Union, quality assurance, alternance/dual training, apprenticeship.

УДК 377

Юрій Христій

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ORCID ID 0000-0003-1051-9378

DOI 10.24139/2312-5993/2023.04/428-436

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЄС ТА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті розкрито змістово-процесуальні особливості міжнародного співробітництва ЄС та України у сфері професійно-технічної освіти в умовах воєнного стану. Окреслено пріоритетні напрями міжнародної співпраці в межах проєкту EU4Skills, до яких належить модернізація інфраструктури та обладнання вибраних закладів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти й розробка нового змісту освітніх програм, професійний розвиток керівників та педагогічного персоналу досліджуваних закладів тощо. Наголошено на змінах, що відбулися в реалізації проєкту після запровадження воєнного стану.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, інтернаціоналізація, проєкти, професійно-технічна освіта, Європейський Союз.

Постановка проблеми. Запровадження воєнного стану, спричиненого збройною агресією РФ проти України, зумовило перерозподіл фокусу в організації професійної та професійно-технічної освіти. Адже незаперечним є факт, що повоєнне відновлення країни